

Sisällys

Johdanto 8

Ylioppilaiden matkakertomukset tutkimuksen kohteena 19

Kaksi maailmaa 22

Ideologisia ja hybridisiä kertomuksia 26

Fredrik Saukon kertomus vuodelta 1850 32

Kerronnan keinoja 39

Kertomuksen aiheita 42

Teemat ja merkitykset 46

Runonkeruun ideologiaa, taustaa ja tavoitteita 52

Valistus, uushumanismi, romantiikka ja varhainen
nationalismi 53

Kansallisuusaatteen edistäjiä 55

Lönnotin esimerkki ja *Kalevala* 61

Venäjänsä yhtenäistämisen politiikan varjossa 63

Uusia ideologisia suuntauksia ja muutoksia 66

Kansallisvaltio Suomi 68

Tuntematon kotimaa 69

Opiskelijaelämää Turussa ja Helsingissä 71

Ulkomaalaisten kuvauksia Suomesta ja suomalaisista 76

Aikakaus- ja sanomalehdet 81

Topeliuksen merkitys 85

Rietrikki Polénin saarnat luku- ja kirjoitustaidon puolesta 87

Fennomaaninen lukemiskulttuuri 1800-luvun lopulla 91

Runonkeruu organisoituu 95

Ohjeita ja askelmerkkejä 102

Runonkeruu tieteellistyy 103

Kaarle Krohnin merkitys 105

Ohjeita 1900-luvun alun kerääjille 108

Runonkeruumatkojen rahoittajia 110

Etelästä pohjoiseen, lännestä itään, monta kieltä ja murretta 114

Pitkiä taipaleita 116
"Marche Route" 116
Reppu selässä ja ruojut jalassa 118
Kolmikko kiertää Vienaa 121
10 pitäjää, 80 kylää 123
Satoja kilometrejä murteen ja virsien perässä 124
24 pitäjää 126
Venekunnasta toiseen 127
Soita, korpia, noroja ja notkelmia 129

Talvimatkoja 134
Tähdet kiehuvat taivaalla 134
Revontulia 137
Tuotteliaita talvimatkoja 139
Köyhän kansan laulumaillo 1894 141

Runonkerääjien maisemia 149
"On maa isäimme" 151
Hahnssonin haltioituminen 155
Kulovalkean raatelema maa 158
Luonto ihmisen peilinä 161
Sivistyneistön katse maisemaan ja kansaan 164

Rahvaan parissa 169
Omituisia oloja ja elantotapoja Hattupäässä 171
Turmeltunut kansa 178
Runoton ja ruokoton kansa 181

Karjalassa 193
Karjalan kävijöiden retoriikasta 197
"Kuin kuristusnuorasta päästetty lintunen" 198
Ristiriitainen Karjala 199
"Valkopäät" Tverissä 206
Seikkailu Kuolassa "Turjan Lapissa" 211
Näköala kuin Gallen-Kallelan taulussa 213

Värmlannissa, Finnskogenissa ja Norrbottenissa 217
David Skogman Norrbottenissa 1865 220
David Skogman Finnskogenissa ja Värmlannissa 1865 226
Torsten G. Aminoff Värmlannissa 1871 231
Martti Nyholmin kielentutkimusmatka Norrbotteniin
kesällä 1901 236

Inkerissä 241

Inkerissä ”suomalaista mieltä” etsimässä 243
August Ahlqvist 1854 247
Jaakko Länkelä 1858 254
Theodor Tallqvist ja Antti Törneroo 1859 258
Fredrik Albert Saxbäck 1859 262
Fredrik Oskar Groundstroem 1861 271
Volmari Porkka 1883 277
Vihtori Alava 1892 282
Jussi Lukkarinen 1909 285

Epilogi: ylioppilaat kansallisen omakuvan määrittelijöinä 288

Liitteet:

Liite 1. Matkakertomukset kerääjittäin 294
Liite 2. Matkakertomukset vuosikymmenittäin 307
Liite 3. Matkakertomukset maakunnittain 310
Liite 4. Kirjassa esitetyjen runonkerääjien esittelyt 314

Kartat:

Kartta 1. Autonomisen Suomen rajat 1809–1917 333
Kartta 2. Eri Karjalat 334
Kartta 3. Vienan Karjala runokyliseen 335
Kartta 4. Itä-Suomen ja Karjalan murre- ja kielialueet sekä pitäjät,
joissa Lönnrot kävi keruumatkoillaan vuosina 1828–1842 336
Kartta 5. Inkerinmaa 337
Kartta 6. Värmlanti, Finnskogen ja Norrbotten 338

Lähteet 339

Kirjoittaja 349

Abstract 350